

УДК 532.528

¹В.В. Астанін, д-р техн. наук, проф.
²П.П. Лепіхін, д-р фіз.-мат. наук, проф.
³В.М. Сторожук, мол. наук. співроб.

АНАЛІЗ СКІНЧЕННИХ ПРОГИНІВ ІМПУЛЬСНО НАВАНТАЖЕНИХ ЕЛІПТИЧНИХ ПЛАСТИН

¹НАУ, кафедра механіки
 E-mail: astanin@nau.edu.ua

^{2,3}Інститут проблем міцності ім. Г.С. Писаренка НАН України
 E-mail: lepikhin@ipp.kiev.ua

Визначено точність отриманих раніше на основі енергетичного підходу аналітичних співвідношень для визначення великих прогинів центральної точки еліптичних пластин, виготовлених з пружно-пластичних матеріалів, що зміцнюються, при імпульсному навантаженні. Досліджено вплив геометрії і параметрів імпульсу на прогини пластин.

By way of comparison with the known experimental data, the authors determined the accuracy of the analytical expressions obtained earlier with the use of the energy-based approach for calculating large deflections of elliptical plates made of elastic-plastic strain-hardening under pulse loading. We investigated the influence of the geometry and parameters of pulses on the plate deflections.

Вступ

У листовому штампуванні як критерій руйнування матеріалів знайшли застосування діаграми граничної формозміни, що можуть бути отримані гідродинамічним видавлюванням через еліптичні отвори з різним співвідношенням великої і малої осей. Еліптичні пластини також застосовуються під час дослідження механічного поведінки листових матеріалів для різних співвідношень головних деформацій при динамічному навантаженні. При цьому в ряді випадків необхідно визначити прогини центральної точки пластини.

Аналіз досліджень і публікацій

З великої кількості робіт, присвячених дослідженню поведінки пластин, навантажених тиском, що змінюється в часі, тільки в декількох з них об'єктом вивчення були пластини еліптичної форми. Експериментальному вивченню впливу швидкості деформації на граничну діаграму формозміни присвячено праці [1–3].

Чисельно й експериментально подібні нестационарні задачі для круглих і еліптичних пружно-пластичних мідних пластин, що зміцнюються, однакової товщини, з двома ступенями еліпсності при квазістатичному навантаженні досліджувалися в працях [4; 5].

У праці [6] з використанням енергетичного підходу отримано аналітичне рішення для імпульсно навантаженої затисненої по контуру пружно-пластичної еліптичної пластини з урахуванням зміцнення матеріалу. При цьому робота пластичних деформацій пластини прирівнювалася до енергії імпульсу, що навантажує.

Припускалося, що матеріал нестисливий, а залежність між інтенсивностями напруження σ_i і деформацій ε_i апроксимується степеневим законом $\sigma_i = A\varepsilon_i^m$,

де A і m – константи матеріалу.

Мета – визначення точності отриманих у праці [6] аналітичних залежностей для визначення великих прогинів центральної точки еліптичних пластин, виготовлених з пружно-пластичних матеріалів, що зміцнюються, при імпульсному навантаженні, теоретичний аналіз впливу на скінченний прогин центральної точки пластини її геометрії, параметрів імпульсу навантаження і характеристик матеріалу.

Матеріали досліджень

При побудові аналітичних співвідношень у праці [6] була розглянута еліптична в плані пластинка, що випробує вплив рівномірно розподіленого по її поверхні імпульсного тиску $p(t)$ у рідині (рис. 1).

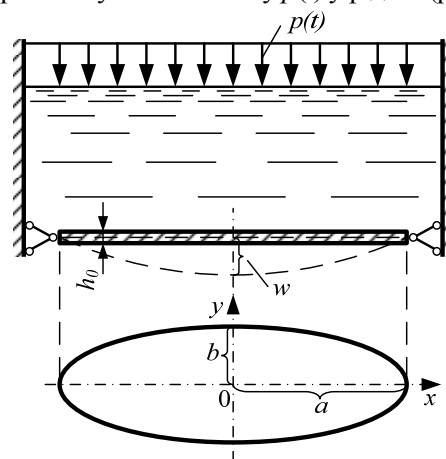

Рис. 1. Розрахункова схема задачі

Для великих прогинів, використовуючи мембранне наближення, отримано такі аналітичні залежності:

– для еліптичної пластини, навантаженої напівсинусоїдальним імпульсом тиску

$$w = a \sqrt{\frac{2}{n^2 + 1} \left[\frac{P_0^2 T (m + 1)}{2IAh_0} \right]^{\frac{1}{m+1}}}, \quad (1)$$

– для імпульсів іншої форми

$$w = a \sqrt{\frac{2}{n^2 + 1} \left[\frac{E_y (m + 1)}{Ah_0} \right]^{\frac{1}{m+1}}}, \quad (2)$$

де w – прогин центральної точки пластини; a і b – велика і мала півосі еліпса відповідно; $n = a/b$; P_0 – амплітуда імпульсу; T – тривалість напівсинусоїдального імпульсу; $I = \rho c$ – імпеданс дотичної з пластиною рідини, в якій поширюється імпульс тиску; ρ і c – щільність рідини і швидкість звуку в ній; h_0 – початкова товщина пластини; E_y – питома енергія імпульсу:

$$E_y = I^{-1} \int_0^\infty p^2(t) dt,$$

t – час.

На рис. 2 зображено порівняння значень w для круглих мідних пластин радіусом 0,028 м, розрахованих за формулою (2), з експериментальними даними праці [7].

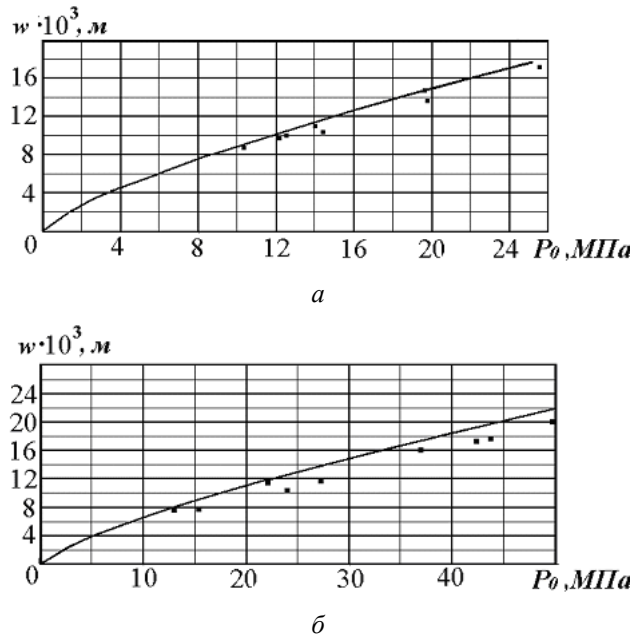

Рис. 2. Зіставлення результатів, отриманих з використанням формули (2) (суцільна лінія), з експериментальними даними праці [7] (точки):
 $a - h = 0,55$ мм; $b - h = 0,9$ мм

Діаграма деформування задавалася у вигляді $\sigma_i = 490 \varepsilon_i^{0,35}$ [7]. Навантаження формувалося експонентним імпульсом тиску в рідині

$$p(t) = P_0 e^{-t/\theta},$$

де $\theta = 2,2 \cdot 10^{-4}$ с.

Результати порівняння показали, що неузгодженість розрахункових і експериментальних даних не перевищує 14,6%. У зв'язку з тим, що авторам невідомі експериментальні дані з імпульсного навантаження еліптичних пластин, подібна перевірка виразів (1), (2) не проводилася. Наведено результати дослідження з використанням аналітичного виразу (1) впливу на скінченний прогин центральної точки еліптичної пластини геометрії пластини, параметрів імпульсу навантаження і характеристик матеріалу.

Залежність прогину w пластин різної товщини від тривалості імпульсу тиску, що навантажує, для трьох ступенів еліпсності показана на рис. 3.

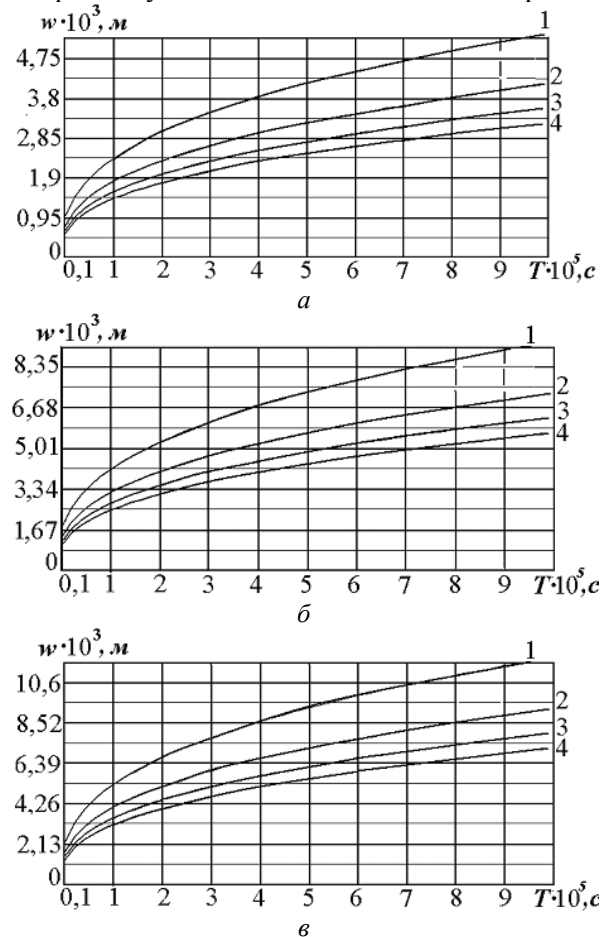

Рис. 3. Залежність прогину центральної точки еліптичних пластин від тривалості імпульсу навантаження T для різних співвідношень n і товщин:

$a - n = 3$; $b - n = 1,5$; $v - n = 1$;
 $1 - h_0 = 0,5 \cdot 10^{-3}$ м; $2 - h_0 = 1 \cdot 10^{-3}$ м; $3 - h_0 = 1,5 \cdot 10^{-3}$ м;
 $4 - h_0 = 2 \cdot 10^{-3}$ м

Матеріал пластини мідь [7], $a = 0,0525$ м. Розрахунок проводився для напівсинусоїдального імпульсу

$$p(t) = P_0 H(T-t) \sin(\pi t/T),$$

де $P_0 = 10$ МПа; $H(t)$ – функція Хевісайда.

Залежність прогину пластин з міді (a , b) і сталі 08 кп ($в$, $г$) товщиною 0,5 мм від амплітуди імпульсу, що навантажує, для різних тривалостей імпульсу T і двох значень n показано на рис. 4.

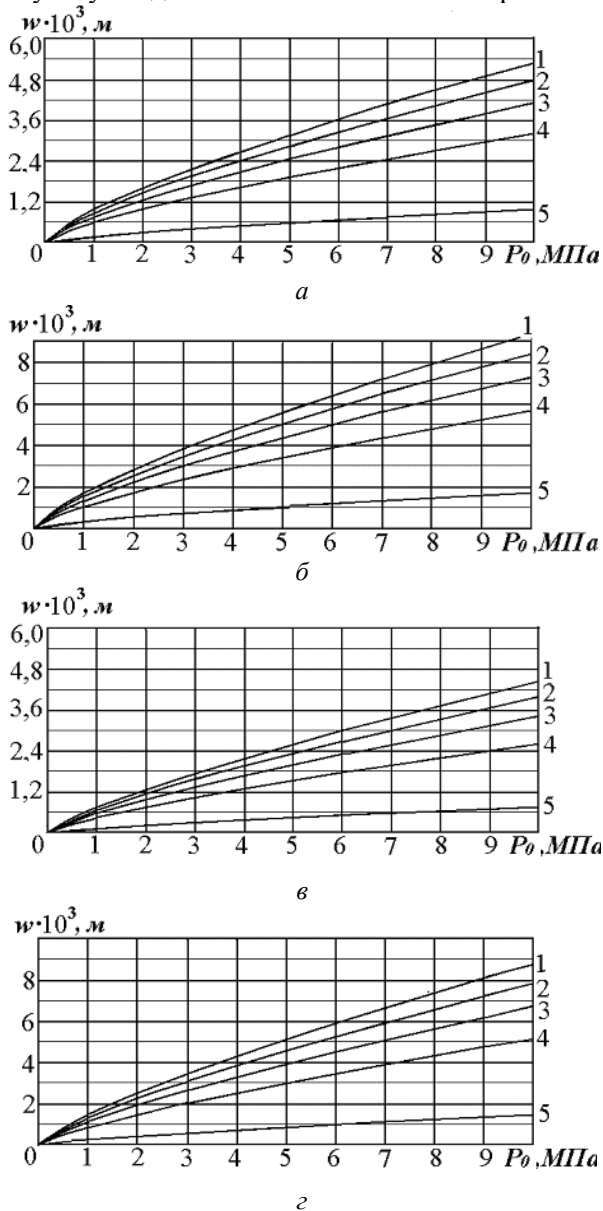

Рис. 4. Залежність прогину центральної точки еліптичних пластин від амплітуди імпульсу, що навантажує, для різних тривалостей імпульсу T і двох значень n :

a – мідь, $n = 3$; $б$ – мідь, $n = 1,5$; $в$ – сталь 08 кп, $n = 3$; $г$ – сталь 08 кп, $n = 1,5$;

1 – $T = 1,0 \cdot 10^{-4}$ с; 2 – $T = 7,5 \cdot 10^{-5}$ с; 3 – $T = 5,0 \cdot 10^{-5}$ с; 4 – $T = 2,5 \cdot 10^{-5}$ с; 5 – $T = 1,0 \cdot 10^{-6}$ с

Для сталі діаграма деформування бралася у вигляді $\sigma_i = 588 \varepsilon_i^{0,28}$ [8], для міді [7], $a = 0,0525$ м.

Висновки

У зв'язку з відсутністю експериментальних даних з імпульсного навантаження еліптичних пластин, перевірка точності отриманих у праці [6] виразів проводилася з використанням дослідних даних для круглих ($n = 1$) пластин [7]. Максимальна розбіжність експериментальних і розрахункових даних не перевищує 14,6%, що дозволяє рекомендувати наведені в праці [6] вирази для інженерних розрахунків.

Аналіз результатів розрахунків показав, що найбільший вплив на скінченний прогин еліптичної пластини зумовлюють амплітуда імпульсу P_0 і величина n . Так, для мідної пластини товщиною $h_0 = 0,5$ мм ($n = 1,5$), навантаженої напівсинусоїдальним імпульсом тривалістю $T = 10^{-4}$ с, при збільшенні P_0 у два рази, прогин збільшується на 68%.

При $P_0 = 10$ МПа дворазове збільшення n , h_0 чи зменшення T приводить до зменшення прогину на 78, 28 і 29 % відповідно.

Література

1. *Pearcy J. H.* The effects of strain rate on the forming limit diagram for sheet metal // *Annals of CIRP.* – 1980. – 29, N1. – P. 151–152.
2. *Drewes E.J., Martini A.* Effects of forming speed on the formability of thin sheets // *Estel bar forsch entwicke Werke.* – 1976. – 11, N1. – P. 43–50.
3. *Broomhead P., Grive R.J.* The effect of strain rate on the strain to fracture of a sheet steel under biaxial tensile stress conditions // *Trans. ASME. J. Eng. Mater. and Technol.* – 1982. – 104, N4. – P. 102–106.
4. *Ромащенко В.А.* Метод исследования осесимметричного динамического формоизменения разрушаемых оболочек. Сообщ. 1. Теория и численный метод // *Пробл. прочности.* – 1996. – №3. – С. 5–19.
5. *Ромащенко В.А., Сторожук В.Н.* Метод исследования неосесимметричного динамического формоизменения разрушаемых оболочек. Сообщ. 2. Расчеты и эксперимент // *Пробл. прочности.* – 1996. – №4. – С. 41–48.
6. *Сторожук В.Н., Ромащенко В.А., Лепихин П.П., Жураховский С.В.* Аналитический расчет сильного формоизменения импульсно-нагруженных эллиптических пластин // *Пробл. прочности.* – 2002. – № 3. – С. 134–140.
7. *Kosing O.E., Skews B.W.* An investigation of high-speed forming of circular plates in a liquid shock tube // *Int. J/ Impact Engng.* – 1998. – 21, №2. – P. 801–816.
8. *Головлев В.Д.* Об особенностях металла к глубокой вытяжке // *Новые процессы обработки металлов давлением.* – М.: АН СССР, 1968. – С. 135–143.

Стаття надійшла до редакції 10.05.06.